

تعاون و کشاورزی، سال پنجم، شماره ۱۹، پاییز ۱۳۹۵

عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی در شهرستان جیرفت آیت‌اله کرمی^{۱*}، صالح شاهرخی ساردو^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۲/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۵/۳۰

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی و تحلیل سازه‌های مؤثر بر این نگرش در مراکز دهستان‌های بخش مرکزی شهرستان جیرفت پرداخت. بدین منظور، از روش پیمایشی بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش ۵۹۳۶ کشاورز بخش مرکزی شهرستان جیرفت بودند که با استفاده از جدول نمونه‌گیری تصادفی کرجسی و مورگان و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب از میان آنها ۳۸۱ کشاورز به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته بود که برای تعیین پایایی آن، از همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۵۹ تا ۰/۸۷۴) به دست آمده از بهینگی پرسش‌نامه حکایت می‌کند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون تحلیل خوشه‌ای، آزمون تی تک‌نمونه‌ای، آزمون تی مستقل و تحلیل تشخیصی استفاده شد. برپایه نتایج پژوهش حاضر، ۴۳/۳۱ درصد از افراد مورد مطالعه نگرش مثبت و ۵۶/۶۹ درصد نیز نگرش منفی نسبت به تعاون و کار گروهی دارند. نتایج تحلیل تشخیصی نشان داد که متغیرهای درک از سودمندی، آگاهی و شناخت، مشاهده، خودکارآمدی عمومی، کنترل رفتار محسوس، عزت نفس، هنجارهای ذهنی و سطح تحصیلات به ترتیب تعیین‌کننده‌ها (سازه‌ها)ی نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی‌اند. در مجموع، متغیرهای پژوهش توانایی تبیین ۵۴/۴ درصد از واریانس نگرش به تعاون و کار گروهی را داشتند.

واژه‌های کلیدی: کشاورزی، تحلیل تشخیصی، تعاون و کار گروهی، تحلیل خوشه‌ای، شهرستان جیرفت

۱. دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشگاه یاسوج

E-mail: aiatkarami@yahoo.com

* نویسنده مسئول

۲. دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، دانشگاه یاسوج

مقدمه

اجتماعی زیستن از جمله ویژگی‌های فطری انسان است. تشکل‌های قومی و قبیله‌ای، ملی و عقیدتی و، در دوران اخیر، تشکل‌های حرفه‌ای، صنفی و تخصصی از دیگر مظاهر فطری بشر در نیل به زندگی اجتماعی برای همکاری و همیاری هستند (شهبازی، ۱۳۸۱). روند تغییرات و تحولات کنونی زندگی بشر به نحوی است که دامنه این قبیل وابستگی‌ها روز به روز فزونی می‌یابد و ضرورت نوعی پیوستگی متشکل و سازمان‌یافته همواره افزون‌تر می‌شود و از این رو، عقلانی‌ترین آینده‌نگری بشر در جهت تسهیل اشتغال و بهبود شرایط زندگی خود، با هم زیستن و با هم کار کردن، منطبق با شرایط زمان و مکان و در قالب تشکل‌های تعاونی و تعاون‌گونه می‌باشد (نوری، ۱۳۹۰). امروزه تعاون، همیاری، تقویت روح تفکر و مشارکت جمعی از ابزارهای مناسب در برقراری عدالت اجتماعی و توسعه پایدار محسوب می‌گردند و بخش تعاون، با رویکرد اقتصادی-اجتماعی، تنها بخش اقتصادی است که با تأکید بر ارزش انسانی و تشریک مساعی، رو به سوی اقتصاد مردمی دارد (فیض‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۸)؛ به عبارت دیگر، این بخش، به عنوان یکی از سه بخش اصلی اقتصاد کشور، نقش مهمی در همگرایی کارکردی بخش‌های خصوصی و دولتی و در نتیجه، ظرفیت‌سازی برای توسعه پایدار ملی در ابعاد مختلف ایفا می‌نماید (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۸۷). از طرفی، رویکرد تعاونی یکی از بهترین ساز و کارهای مشارکت نظام‌مند مردمی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی است که اشتغال و معیشت پایداری برای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد ایجاد می‌کند (شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۷). اکنون در تمام دنیا تعاونی‌ها از عالی‌ترین مظاهر تجلی ساختار مردم‌سالاری محسوب می‌شوند و با پیروی از اصولی، همچون "خودیاری، همیاری، مسئولیت‌پذیری، برابری، انصاف، اتحاد و صداقت" - که همگی از ارزش‌های والای انسانی هستند - در دنیای امروز جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند (اختر محقق، ۱۳۸۵).

با توجه به موارد فوق، به نظر می‌رسد که تشکیل تعاونی در کشورهای در حال توسعه، همانند کشورهای توسعه‌یافته، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر باشد. اما در کشور ما، تجربه چند دهه

برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این زمینه خلاف این امر را اثبات می‌کند. واقعیت این است که در ایران، زمینه تعاون و همیاری به صورت عنصری فعال در فرهنگ جامعه امروز نهادینه نشده و جامعه نتوانسته است عنصر تعاون متناسب با شرایط روز را در فرهنگ خود ایجاد و یا احیا کند و پایدار نگه دارد (نوری و نوری‌پور، ۱۳۹۲). این وضعیت در مناطق محروم و توسعه نیافته کشور تشدید نیز می‌گردد. در همین راستا، برخی مطالعات میدانی (مانند: ازکیا، ۱۳۷۶ و نوری، ۱۳۹۰) به این نکته اشاره می‌کنند که در مناطق روستایی یا عشایری کشور نیز فعالیت‌های گروهی و تعاونی با استقبال چندانی مواجه نشده‌اند.

با توجه به مطالب پیش‌گفته، نقش تعاونی‌ها در جنوب استان کرمان و به‌طور خاص در شهرستان جیرفت (که به‌عنوان یکی از قطب‌های کشاورزی کشور (هند کوچک ایران) مطرح می‌باشد) در ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع روستایی و کشاورزی، انکارناپذیر می‌باشد؛ زیرا شهرستان جیرفت حدود ۶۷ درصد از کل تولیدات کشاورزی و دامی استان کرمان و حدود ۴ درصد از تولید کشور را به خود اختصاص داده و به تنهایی در ۱۰ نوع محصول کشاورزی رتبه اول تا سوم تولید و سطح زیر کشت کشور را دارا می‌باشد. لذا شهرستان جیرفت به دلایل متعددی همچون افزایش جمعیت؛ عدم اشتغال کافی؛ شرایط خاص آب و هوایی و نیز محدودیت‌های منابع آبی، از جمله مناطقی است که به منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه کشاورزی همواره نیاز به تجدید نظر اساسی در ساختار نظام کشت دارد. برای دستیابی به این مهم، توسعه کشت محصولات در قالب تعاونی‌های مختلف می‌تواند یکی از راهکارهای مهم باشد (سالنامه آماری استان کرمان، ۱۳۹۴). بر همین اساس، بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بالفعل این واحدهای اقتصادی و اجتماعی و همچنین شناخت دقیق مسائل و مشکلات و چالش‌های آنها - که در اکثر تحقیقات گذشته به آنها پرداخته شده است- و از سویی، حمایت و نظارت بر این سازمان‌های مردمی، از ضرورت‌های امروزی به‌شمار می‌رود. با توجه به این ضرورت، مهم‌ترین سؤال پژوهش حاضر این است که کشاورزان مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان جیرفت (به‌عنوان یکی از مناطق راهبردی کشاورزی کشور) با وجود اهمیت کارکردهای مثبت و

اجتناب‌ناپذیر تعاون، چه نوع نگرشی نسبت به تعاون و کار گروهی دارند و چه عواملی باعث تفکیک نگرش مثبت و منفی آنها نسبت به تعاون و کار گروهی می‌شود؟

بر همین اساس، هدف کلی مطالعه حاضر، بررسی نگرش کشاورزان مراکز دهستان‌های بخش مرکزی شهرستان جیرفت نسبت به تعاون و کار گروهی و سازه‌های مؤثر بر آن می‌باشد تا از این رهگذر در برنامه‌های تعاون و توسعه روستایی- کشاورزی با دید وسیع‌تری بتوان مسیر را برای رشد و توسعه تعاونی‌ها در منطقه مورد مطالعه هموار کرد.

مطالعه حاضر اهداف اختصاصی زیر را نیز در بر دارد:

-سنجش نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی

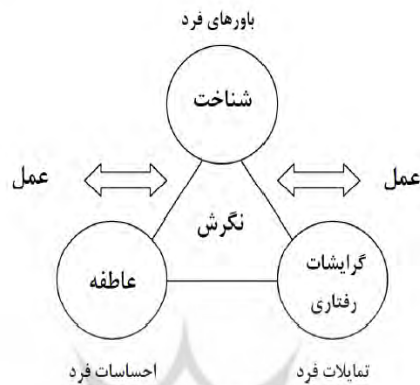
-مقایسه میانگین سازه‌های پژوهش در میان سطوح نگرش

-مدل پیش‌بینی کننده سازه‌های مؤثر بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی

پیشینه نظری و تجربی پژوهش

پژوهشگران جامعه‌شناسی و روان‌شناسی واژه "نگرش" را مناسب‌ترین معادل برای "Attitude" معرفی کرده‌اند. اما از سوی دیگر معادل‌های بسیاری همچون "طرز تلقی؛ وجه نظر؛ بازخورد؛ ایستار؛ گرایش" برای این واژه مورد استفاده قرار گرفته است. ولی اکنون اصطلاح نگرش، قبول عام یافته و به صورت‌های مختلف نیز تعریف شده است. نگرش یک سازه فرضی است؛ زیرا به صورت مستقیم و غیر مستقیم قابل مشاهده نیست، بلکه بیشتر با اظهارات کلامی و رفتاری همراه است (نوری، ۱۳۹۰). به طور کلی، نگرش عبارت است از: ارزشیابی یک موضوع روان‌شناختی که با صفاتی از قبیل خوب- بد، سودمند- مضر، خوشایند- ناخوشایند و موافق - مخالف بیان می‌شود (Ajzen, 2001). در کل، نگرش احساس درونی و ارزشیابی فرد از هر موضوع روان‌شناختی است که رفتار، نماد بیرونی آن می‌باشد. این قضاوت‌های ارزشی بر پایه شناخت، احساسات و نیز اطلاعات فرد در خصوص رفتارهای پیشین استوار است (Allen et al., 2003)؛ به عبارت دیگر، نگرش عبارت است از مجموعه نسبتاً پایدار از احساسات، باورها و تمایلات

رفتاری فرد نسبت به افراد، ایده‌ها، موضوعات یا گروه‌هایی مشخص که اجزای آن در شکل ۱ آمده است.

شکل ۱. اجزای سه‌گانه نگرش (Hassad, 2007)

مفهوم چندبُعدی از نگرش، که شامل عناصر شناختی، عاطفی و رفتاری است، مقبول‌ترین مفهوم برای نگرش می‌باشد. بدین ترتیب، نگرش نشان‌دهنده اثر شناختی و عاطفی تجربه شخص از شیء یا موضوع اجتماعی و یک تمایل به پاسخ در برابر آن شیء است (کریمی، ۱۳۸۸)؛ به عبارت دیگر، بُعد شناختی نگرش به باورها و ارزش‌ها و اطلاعات درباره هدف شناخته شده به وسیله فرد اشاره دارد و بُعد عاطفی آن شامل احساس‌ها و عواطف نسبت به هدف، فرد، فکر، شیء یا رخدادی خاص است و بُعد رفتاری آن به نیت رفتار به صورت معین برمی‌گردد. ابعاد نگرش جدای از یکدیگر نیستند، بلکه نگرش بیانگر تعامل و تقابل بین عواطف، شناخت‌ها و گرایش‌های رفتاری با توجه به چیزی یا فردی است (رضائیان، ۱۳۸۹).

در زمینه سنجش نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کارگروهی و سازه‌های مؤثر بر آن، پژوهش‌های اندکی انجام گرفته که در ادامه به برخی از آنها و مطالعات مشابه در این باره اشاره شده است.

نوری و نوری‌پور (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «کاربست‌پذیری نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده برای پیش‌بینی پذیرش نظام تعاونی در شهرستان بویراحمد» نشان دادند که سازه‌های نگرش نسبت به تعاون، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری محسوس پیش‌بینی‌کننده و قصد رفتاری پاسخگویان برای پذیرش نظام تعاونی بودند.

داکورا و همکاران (Dakurah et al., 2005) در پژوهشی نگرش و رضایتمندی ساکنان استان آلبرتا، کانادا را نسبت به تعاونی‌هایشان ارزیابی کردند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که دانش و تجربه قبلی نسبت به تعاونی‌ها تأثیر مهمی بر شکل‌دهی نگرش اعضا نسبت به تعاونی‌ها داشته است.

اطه‌ری و علی‌بیگی (۱۳۸۹) به تحلیل ادراک کشاورزان شهرستان کرمانشاه از تعاون پرداختند. بر اساس یافته‌ها، نمونه‌های مورد بررسی درک نسبتاً خوبی از تعاون و کنش جمعی داشته و روحیه تعاون و همکاری برای انجام فعالیت‌های تعاونی را دارا بوده‌اند. همچنین سازه‌های انسجام اجتماعی، خویشاوندگرایی، اعتماد اجتماعی، درآمد، سابقه تعاون و همکاری و آگاهی از ویژگی‌ها و اصول تعاون تبیین‌کننده‌های تغییرات ادراک کشاورزان از تعاون بوده‌اند. از سوی دیگر، زاهدی و ملکی (۱۳۸۷) در پژوهش خود نشان دادند که آگاهی (شناخت) یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در گرایش افراد به تشکیلات و سازمان‌هاست و در صورتی که این آگاهی منفی باشد، باعث گریز از آن خواهد شد.

شهبازی و قربانی (۱۳۸۹)، با مبنا قرار دادن نظریه عمل منطقی فیش‌بین و آیزن (کنش مؤوجه)، عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه‌های آزاد و دولتی تبریز به عضویت در تعاونی‌های اشتغال‌زا را مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین متغیرهای مستقل (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، ارضای نیازها و ویژگی‌های فردی) و متغیر وابسته رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

اوزر و ایلماز (Ozer & Yilmaz, 2011) با مقایسه کاربردی نظریه‌های عمل منطقی و رفتار برنامه‌ریزی شده در استفاده از فناوری اطلاعات توسط حسابداران به این نتیجه رسیدند که

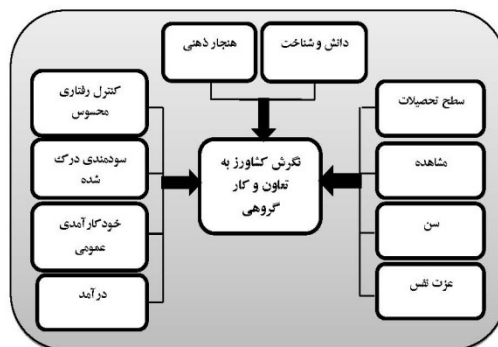
در صورت داشتن نگرش مثبت هنجارهای ذهنی نسبت به استفاده از فناوری اطلاعات، قصد فرد نیز برای استفاده از فناوری، مثبت بوده و درجه قصد نیز متناسب با درجه کنترل رفتاری محسوس خواهد بود.

طالب و همکاران (Taleb et al., 2011) به بررسی نگرش روستاییان عضو شرکت تعاونی روستایی کوشک هزار واقع در استان فارس نسبت به مشارکت در تعاونی و عوامل تأثیرگذار بر آن پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که متغیرهای رضایتمندی از تعاونی، نگرش نسبت به فعالیت‌های گروهی، درآمد و اعتماد فردی و عمومی اثر مستقیم و مثبتی بر نگرش روستاییان نسبت به مشارکت در تعاونی‌های روستایی دارند.

کریمی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «واکاوی سازه‌های اجتماعی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان بویراحمد» نشان دادند که یکی از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های مذکور نگرش اعضا نسبت به تعاون و کارگروهی می‌باشد.

با جمع‌بندی مطالعات انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که در زمینه نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی، عوامل بسیاری از جمله " درک از سودمندی، آگاهی و شناخت، هنجارهای ذهنی، خودکارآمدی عمومی، عزت نفس، کنترل رفتاری محسوس، مشاهده، درآمد و سطح تحصیلات " تأثیرگذارند. با توجه به نتایج مطالعات مطرح شده، مدل تحلیلی مورد نظر برای انجام پژوهش حاضر به شرح زیر ارائه گردید:

پروژه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۲. نمودار شماتیکی عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان به تعاون و کار گروهی

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر به صورت پیمایشی انجام گرفت و از لحاظ تجزیه و تحلیل عددی داده‌ها، تحقیقی کمی و از نظر روش پژوهش نیز توصیفی، با رویکردی مقایسه‌ای بوده است. جامعه آماری پژوهش را کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت به تعداد ۵۹۳۶ نفر تشکیل دادند. برای تعیین حجم نمونه، با استفاده از جدول نمونه‌گیری تصادفی کرجسی و مورگان (Patten, 2002)، ۳۸۱ نفر به عنوان حجم نمونه مورد مطالعه، تعیین شدند. پس از تعیین این تعداد، به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و به صورت انتساب متناسب، از هر دهستان نمونه‌ها انتخاب شدند.

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پژوهش برحسب اهداف تحقیق، پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته شامل ۷ بخش طراحی شد و سؤالات آن در قالب طیف لیکرت هفت گزینه‌ای (۱- کاملاً مخالف؛ ۲- خیلی کم؛ ۳- کم؛ ۴- متوسط؛ ۵- زیاد؛ ۶- خیلی زیاد؛ ۷- کاملاً موافق) طراحی گردید (نوری و نوری‌پور، ۱۳۹۲؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳). تعاریف مفهومی و عملیاتی سازه‌های پرسش‌نامه در جدول ۱ ارائه شده است. همچنین به منظور تعیین روایی پرسش‌نامه از روش اعتبار محتوا^۱ استفاده شد که با بهره‌گیری از نظر استادان و متخصصان موضوعی پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری صورت گرفت. جهت تعیین پایایی^۲ پرسش‌نامه، مطالعه پیش‌آهنگ^۱

1. Content Validity

2. Reliability

انجام شد که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده (جدول ۲) حاکی از اعتبار بالای پرسش‌نامه طراحی شده است. گفتنی است که پدهازور^۲ اعتبار بین ۰/۵ تا ۰/۸ را برای تحقیقات غیر تجربی پذیرفتنی می‌داند (کریمی و همکاران، ۱۳۹۲). در این پژوهش، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون تی تک‌نمونه‌ای و مستقل، تحلیل خوشه‌ای^۳ به روش K-means و تحلیل ممیزی) استفاده گردید. داده‌پردازی نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS ver20 انجام گرفت. گفتنی است که تفاوت بین نمرات ممیزی نگرش در بین دو گروه کشاورزان مورد مطالعه، به صورت نگرش مثبت و نگرش منفی نشان داده شده است. در حقیقت، می‌توان گفت که تابع ممیزی حاصل از مدل پژوهش می‌تواند نگرش کشاورزان مورد مطالعه را در دو گروه (نگرش مثبت و نگرش منفی) به طور معنی‌دار از یکدیگر متمایز سازد.

1. Pilot Study

2. Pedhazur

۳. الگوریتم خوشه‌بندی یکی از روش‌های طبقه‌بندی نظارت نشده و فرایندی است خودکار که در طی آن مجموعه داده‌ای معین به مجموعه‌ای از کلاس‌ها با خوشه‌ها تقسیم می‌شود. یکی از ساده‌ترین الگوریتم‌های یادگیری بدون نظارت K-means است. در این روش، نخست افراد به K گروه دلخواه تقسیم می‌شوند و سپس هر فرد در گروهی قرار می‌گیرد که معمولاً کمترین فاصله را تا میانگین آن گروه دارد (کریمی و همکاران، ۱۳۹۲).

جدول ۱. تعاریف عملیاتی مفاهیم پژوهش

آلفای کرونباخ	تعریف عملیاتی و کارکردی مفاهیم پژوهش	سازه
۰/۸۵۷	<p>تعریف مفهومی: مجموعه سازمان‌یافته از باورهایی است که منعکس کننده گرایش افراد نسبت به یک موضوع یا موقعیت می‌باشد که این گرایش می‌تواند مطلوب یا نامطلوب باشد.</p> <p>تعریف کارکردی: در این پژوهش منظور از نگرش چگونگی باورهای مثبت و منفی نمونه‌های مورد پژوهش در مورد کار گروهی و تعاونی می‌باشد و از حاصل ضرب باورهای رفتاری در ارزشیابی نتایج باورهای رفتاری به دست می‌آید. الف) باور رفتاری: این مفهوم بر پایه این احتمال ذهنی است که رفتار منجر به نتیجه‌ای خاص خواهد شد (Ajzen, 2001)؛ یعنی شناسایی باورهایی مبنی بر اینکه پذیرش تعاون و کار گروهی جهت کسب و کار، نتایج و پیامدهای ویژه‌ای از جمله کاهش هزینه‌ها، لذت بخشی کار گروهی، امکان دستیابی به بازارهای بزرگ‌تر و غیره را برای فرد به دنبال خواهد داشت. ب) ارزشیابی نتیجه: ارزشیابی پیامدهای محسوس یک عمل یا رفتار می‌باشد. منظور از ارزشیابی نتیجه، بررسی میزان اهمیت نتایج و پیامدهای محسوس انجام کسب و کار به شیوه تعاونی برای فرد می‌باشد. در مجموع، با استفاده از ۲۰ گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد (مانند: کاهش هزینه‌ها، ایجاد انگیزه و علاقه جهت انجام فعالیت‌های مشارکتی، لذت بخشی کار گروهی و غیره).</p>	نگرش
۰/۸۲۹	<p>تعریف مفهومی: هنجارهای ذهنی افراد یعنی باورهای آنها درباره اینکه کسانی که برای آنان مهم هستند به رفتار چگونه می‌نگرند و آن را ارزیابی می‌کنند. این مفهوم به فشار اجتماعی درک شده توسط فرد برای انجام رفتار هدف نیز اشاره می‌کند.</p> <p>تعریف کارکردی: در این پژوهش منظور از هنجارهای ذهنی شناسایی افراد معتبر و با نفوذ تأثیرگذار بر فرد جهت انجام فعالیت‌های اجتماعی - اقتصادی و نیز باورهای شخصی و انگیزه فرد برای اطاعت در مورد پذیرش نظام تعاونی است که بر تصمیم‌گیری وی برای انجام فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی خود به شیوه گروهی و تعاونی مؤثر باشد؛ به عبارت دیگر، هنجارهای ذهنی از حاصل ضرب باورهای هنجاری در انگیزه اطاعت برآورد می‌شود. در مجموع، با استفاده از ۱۲ گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد (مانند: ۱- هنجار ذهنی: جامعه اهمیت زیادی به کار گروهی و جمعی می‌دهد، دوستانم به من توصیه می‌کنند که کارم را به شیوه گروهی انجام دهم، خانواده‌ام به من توصیه می‌کنند که کارم را به صورت گروهی انجام دهم و غیره. ۲- انگیزه اطاعت: من معمولاً توصیه خانواده‌ام را می‌پذیرم، من معمولاً کسب و کارم را به شیوه‌ای که دوستانم انتخاب کرده‌اند انجام می‌دهم و غیره)</p>	هنجارهای ذهنی

۰/۸۷۴	<p>تعریف مفهومی: کنترل رفتار محسوس ادراک فرد از محدودیت‌های درونی و بیرونی انجام رفتار و میزان سهولت یا دشواری درک شده جهت انجام رفتار می‌باشد که محصول حاصل ضرب باور کنترلی فرد در قدرت محسوس عامل کنترل می‌باشد. (الف) باور کنترلی: به باورهای فرد در مورد وجود عوامل تسهیل کننده یا بازدارنده انجام یک رفتار، باورهای کنترلی گفته می‌شود. (ب) قدرت و اهمیت باور کنترلی: حد و اندازه‌ای که یک فرد احساس می‌کند که با وجود عوامل کنترلی مؤثر برای انجام یک رفتار مورد نظر را تحت کنترل دارد.</p>	کنترل رفتار محسوس
۰/۸۷۴	<p>تعریف کارکردی: برای سنجش کنترل رفتار محسوس از ۲۲ گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای در دو بخش باور کنترلی (مانند: به خاطر پشتکاری که دارم انجام کار به شیوه دسته جمعی برای من آسان خواهد بود، با توجه به سرمایه مالی من، انتخاب شیوه‌ای غیر از روش گروهی برای کسب و کار دشوار است و غیره) و اهمیت باور کنترلی (مانند: پشتکار جهت انجام کار، میزان سرمایه مالی شخصی برای انجام کار و غیره) استفاده گردید.</p>	
۰/۷۹۵	<p>تعریف مفهومی: درجه باور یک شخص به اینکه استفاده از یک نظام خاص مانند تعاونی، عملکرد شغلی وی را افزایش خواهد داد.</p> <p>تعریف کارکردی: برای سنجش سودمندی درک شده از هشت گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای بهره گرفته شده است (مانند: انجام کارها به شیوه گروهی و تعاونی برای من آسان‌تر از روش فردی است؛ با استفاده از شیوه گروهی، تولید و درآمد من افزایش پیدا می‌کند؛ اگر کارهایم را به صورت گروهی انجام دهم، فرصت انجام کارهای بیشتری را خواهم داشت و غیره).</p>	سودمندی درک شده
۰/۷۵۹	<p>تعریف مفهومی: آگاهی بینشی است که فرد با بهره‌گیری از اطلاعات، نسبت به موضوعات مورد نظر پیدا می‌کند و به کمک آن می‌تواند درباره موضوع تصمیم بگیرد.</p> <p>تعریف کارکردی: در این پژوهش به منظور سنجش آگاهی و شناخت از ۱۱ گویه در قالب طیف هفت گزینه‌ای بهره گرفته شده است (مانند: آگاهی از چگونگی تشکیل تعاونی، آشنایی با ارکان تعاونی‌ها و غیره).</p>	آگاهی و شناخت
۰/۷۹۷	<p>تعریف مفهومی: اعتماد یک فرد به توانایی‌ها و شایستگی‌هایش جهت انجام یک رفتار معین یا طبقه‌ای از رفتارها و قضاوت وی در مورد اینکه به خوبی و به‌طور موفقیت آمیز می‌تواند عملی را به انجام برساند.</p> <p>تعریف کارکردی: این سازه بر اساس ۱۵ گویه و در قالب سئوالات استاندارد شده خودکارآمدی عمومی و در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد (مانند: توانایی حل مشکلات در صورت تلاش کافی، حفظ آرامش و خونسردی در برخورد با مشکلات، چاره اندیشی در صورت بروز مشکلات و غیره).</p>	خودکارآمدی عمومی

<p>تعریف مفهومی: عزت نفس عبارت است از: قضاوت یک شخص در مورد ارزشمندی خود (Peterson et al., 2009).</p>	۹ ن ۳
<p>تعریف کارکردی: این سازه بر اساس ۱۰ گویه و در قالب سئوالات استاندارد مقیاس عزت نفس روزنبرگ (Rosenberg, 2000) و در قالب طیف هفت گزینه‌ای ۰/۸۲۹ سنجیده شد (مانند: احساس می‌کنم چیز زیادی ندارم که به آن افتخار کنم، گاهی احساس می‌کنم بی فایده هستم، احساس می‌کنم که چند ویژگی خوب دارم، نسبت به خودم نگرش مثبتی دارم و غیره).</p>	
<p>تعریف مفهومی: مشاهده فعالیت یک موجود زنده مانند انسان است که متشکل از دریافت آگاهی و دانش از دنیای خارج از طریق حواس و یا ضبط داده‌ها با استفاده از ابزارهای علمی است. این مفهوم همچنین به هرگونه اطلاعات گردآوری شده در طول این فعالیت گفته می‌شود. ۰/۷۶۸</p>	۹ ن ۳
<p>تعریف کارکردی: این سازه بر اساس نه گویه و در قالب طیف هفت گزینه‌ای سنجیده شد (مانند: بازدید از تعاونی‌ها، گفتگو با کارشناسان ادارات مربوطه، شرکت در جلسات و همایش‌ها و غیره).</p>	

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر، ۱۳۹۵

نتایج و بحث

همان‌گونه که در بخش‌های پیشین اشاره شد، هدف‌های پژوهش حاضر را می‌توان در سه بخش عنوان کرد: سنجش نگرش پاسخگویان نسبت به تعاون و کار گروهی، مقایسه میانگین سازه‌های پژوهش در میان سطوح نگرش و مدل پیش‌بینی کننده سازه‌های مؤثر بر نگرش نسبت به تعاون و کار گروهی. یافته‌های پژوهش نیز بر همین اساس ارائه می‌گردند.

ویژگی‌های فردی کشاورزان

تحلیل توصیفی ویژگی‌های فردی پاسخگویان نشان داد که میانگین سنی اعضای تعاونی‌های مورد مطالعه ۴۲/۰۳ سال با انحراف معیار ۱۱/۰۵ و بیشترین فراوانی سنی ۴۱ سال می‌باشد. نتایج بررسی سطح تحصیلات کشاورزان مورد مطالعه نیز نشان داد که ۱۱/۵ درصد از افراد مورد مطالعه بی‌سوادند و ۱۳/۶ درصد سواد خواندن و نوشتن؛ ۲۶/۸ درصد ابتدایی؛ ۱۹/۹ درصد راهنمایی؛

۱۳/۴ درصد تحصیلات دبیرستانی و ۱۴/۷ درصد دیپلم و تحصیلات بالاتر از دیپلم دارند. در مجموع، میزان سطح تحصیلات ۵۲/۰ درصد از کشاورزان مورد مطالعه، در سطح سواد ابتدایی و پایین‌تر از آن قرار دارد. برای سنجش نگرش کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت نسبت به تعاون و کار گروهی، از ۲۰ گویه (مانند: کاهش هزینه‌ها، ایجاد انگیزه و علاقه جهت انجام فعالیت‌های مشارکتی، لذت‌بخشی تعاون و کار گروهی و غیره) در قالب طیف لیکرت هفت‌گزینه‌ای (۱- کاملاً مخالف؛ ۲- خیلی کم؛ ۳- کم؛ ۴- متوسط؛ ۵- زیاد؛ ۶- خیلی زیاد؛ ۷- کاملاً موافق) بهره گرفته شد که نتایج مربوط به آن در بخش بعدی پژوهش آمده است.

سنجش نگرش نسبت به تعاون و کار گروهی

یکی از هدف‌های پژوهش حاضر، سنجش نگرش کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت بود. در این راستا، همان‌طور که ذکر شد، توصیف و دسته‌بندی نگرش کشاورزان مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان جیرفت به دو گروه نگرش منفی و نگرش مثبت بر مبنای تحلیل خوشه‌ای به روش K-means انجام گردید. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نگرش ۵۶/۶۹ درصد از کشاورزان مورد مطالعه نسبت به تعاون و کار گروهی منفی است. از سویی، ۴۳/۳۱ درصد از پاسخ‌گویان نیز نگرش مثبت نسبت به تعاون و کار گروهی دارند.

جدول ۲. طبقه‌بندی خوشه‌ای نگرش به تعاون و کار گروهی در سطح جامعه

سطوح نگرش	فراوانی	درصد	میانگین*	انحراف معیار
مثبت	۱۶۵	۴۳/۳۱	۲/۷۹	۰/۶۵
منفی	۲۱۶	۵۶/۶۹	۳/۹۸	۰/۵۷

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر * دامنه متغیر: یک (کاملاً مخالف) تا ۷ (کاملاً موافق)

یافته‌های حاصل از تجمیع نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی در جدول ۳ بیانگر وجود تفاوت معنی‌دار میان وضع موجود و حد متوسط (با توجه به دامنه متغیر از یک تا هفت، حد متوسط عدد ۴ می‌باشد) است. این تفاوت در سطح یک درصد معنی‌داری برآورد شده و مبین آن است که میزان نگرش نسبت به تعاون و کار گروهی در میان کشاورزان مورد مطالعه از حد متوسط پایین‌تر است. بر این اساس، می‌توان گفت که نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی در سطح پایینی قرار دارد.

جدول ۳. برآورد معنی‌داری سطح تفاوت وضع موجود نگرش پاسخگویان نسبت به تعاون و کار

گروهی از حد متوسط

نگرش	نمونه	وضع موجود	حد متوسط	اختلاف	t	سطح معنی‌داری
	۳۸۱	۳/۴۶	۴	-۰/۵۴	-۱۲/۴۹	۰/۰۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

مقایسه میانگین سازه‌های پژوهش در میان سطوح نگرش

به منظور بررسی مقایسه میانگین سازه‌های مورد بررسی در سطوح مختلف نگرش (مثبت و منفی) از آزمون تی مستقل بهره گرفته شد. نتایج تحلیل در جدول ۴ ارائه شده است. همان‌طور که پیداست، بین میانگین متغیرهای سطح تحصیلات، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتار محسوس، درک از سودمندی، آگاهی و شناخت، خودکارآمدی عمومی، عزت نفس و مشاهده اختلاف معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد. علاوه بر این، میان میانگین متغیرهای سن و درآمد در بین دو گروه مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد؛ در نتیجه، این دو متغیر از تحلیل تشخیصی در بخش بعدی حذف شدند.

جدول ۴. مقایسه میانگین سازه‌های پژوهش میان سطوح نگرش

سطح معنی‌داری	آماره t	سطوح نگرش				سازه‌ها
		مثبت		منفی		
		S.D	Mean	S.D	Mean	
۰/۰۵۳	-۱/۹۴۰	۱۱/۳۲	۴۲/۹۹	۱۰/۶۰	۴۰/۷۸	سن (سال)
۰/۰۰۰۱	-۶/۶۰۱	۵/۳۰	۱۰/۶۶	۳/۶۹	۷/۷۳	سطح تحصیلات (سال)
۰/۴۶۸	-۰/۷۲۷	۴/۸۰	۱۰/۴۳	۴/۹۳	۱۰/۷۷	درآمد (میلیون ریال)
۰/۰۰۰۱	-۱۱/۳۳۰	۰/۹۹	۴/۵۲	۰/۷۷	۳/۴۷	هنجارهای ذهنی
۰/۰۰۰۱	-۱۵/۰۷۸	۰/۷۲	۳/۷۵	۰/۶۸	۲/۶۶	کنترل رفتار محسوس
۰/۰۰۰۱	-۱۷/۴۵۶	۰/۶۳	۴/۵۸	۰/۷۸	۳/۳۲	درک از سودمندی
۰/۰۰۰۱	-۱۶/۲۷۱	۰/۸۱	۴/۶۶	۰/۹۰	۳/۲۴	آگاهی و شناخت
۰/۰۰۰۱	-۱۵/۷۷۵	۰/۵۸	۳/۹۳	۰/۶۶	۲/۹۳	خودکارآمدی عمومی
۰/۰۰۰۱	-۱۳/۳۳۵	۰/۷۴	۳/۶۸	۰/۶۹	۲/۶۹	عزت نفس
۰/۰۰۰۱	-۱۶/۵۵۲	۰/۶۵	۳/۱۰	۰/۷۳	۱/۹۶	مشاهده

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

مدل پیش‌بینی کننده سازه‌های مؤثر بر نگرش نسبت به تعاون و کار گروهی

در این پژوهش، به منظور تمایز بین ویژگی‌های کشاورزان با نگرش مثبت و کشاورزان با نگرش منفی از تحلیل ممیزی (تابع تشخیصی) بهره گرفته شد. تحلیل تشخیصی، یک تکنیک آماری است که می‌تواند عضویت افراد، گروه و به‌طور کلی، متغیر وابسته اسمی دوحالتی و یا چندحالتی را، با توجه به مقادیر کسب شده در متغیرهای مستقل، در گروه‌های جداگانه‌ای تعیین کند و بدون اطلاع از عضویت واقعی در گروه‌های مختلف، درستی پیش‌بینی عضویت را برای محقق مشخص سازد. در این تکنیک آماری، جهت آزمون کارایی در ایجاد تفاوت‌های معنی‌دار، از آماره لاندا و ویلکس^۱ (با علامت اختصاری Λ) استفاده می‌شود. همان‌طور که در قسمت روش‌شناسی پژوهش نیز ذکر شد، کشاورزان مورد مطالعه در بخش مرکزی شهرستان جیرفت، با توجه به متغیرهای مستقل، در طبقات دوگانه نگرش مثبت و نگرش منفی نسبت به تعاون و کار

1. Landa Wilks

گروهی تفکیک شدند و هدف آن است که تفاوت این دو گروه با توجه به متغیرهای مستقل آشکار گردد؛ به دیگر سخن، اگر نگرش مثبت و نگرش منفی کشاورزان مورد مطالعه به تعاون و کار گروهی متغیر وابسته تحقیق باشد و با DA نشان داده شود و $V1$, $V2$, ... و VP متغیرهای مستقل باشند، هدف تحلیل تشخیصی پیدا کردن یک تابع خطی (DA) از متغیرهای مستقل به شرح زیر است (نجفی و فرج‌زاده، ۱۳۸۹؛ باقری و رازقی، ۱۳۹۰؛ کلانتری، ۱۳۸۲؛ شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۷):

$$DA = A + B_1 (V1) + B_2 (V2) + \dots + B_p (VP)$$

گفتنی است که روند آماری تحلیل تشخیصی همانند رگرسیون چندمتغیره می‌باشد. در پژوهش حاضر، معادله خطی به صورت زیر مورد استفاده قرار گرفت که مشابه رگرسیون چندمتغیره است:

$$Z = W_0 + W_1 X_1 + W_2 X_2 + W_3 X_3 + W_4 X_4 + W_5 X_5 + W_6 X_6 + W_7 X_7 + W_8 X_8$$

در معادله فوق، X_1 تا X_8 به ترتیب عبارت‌اند از: سطح تحصیلات بر حسب سال (X_1)، هنجارهای ذهنی (X_2)، کنترل رفتار محسوس (X_3)، درک از سودمندی (X_4)، آگاهی و شناخت (X_5)، خودکارآمدی عمومی (X_6)، عزت نفس (X_7) و مشاهده (X_8) که در واقع سازه‌های پیش‌بینی کننده نگرش کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت نسبت به تعاونی و کار گروهی هستند و وارد مدل شدند. همچنین در معادله فوق، Z دو گروه کشاورزان مورد مطالعه با نگرش مثبت و نگرش منفی به تعاون و کار گروهی و W نیز وزن تشخیص یا ضرایب قابل برآورد مدل می‌باشند.

با توجه به متغیرهای مستقل وارد شده در تحلیل تشخیصی، در جدول ۵ ضرایب استاندارد شده و ضرایب استاندارد نشده تابع تشخیصی یا متمایز کننده دو گروه کشاورزان مورد مطالعه نشان داده شده است. طبق یافته‌های این جدول، از ضرایب استاندارد نشده به منظور تعیین معادله تشخیصی یا متمایز کننده دو گروه کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت استفاده شد (شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۷؛ شبانی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کلانتری، ۱۳۸۲). از سویی، در اجرای تحلیل تشخیصی، زمانی که متغیرها را از واحدها و مقیاس‌های متفاوتی می‌سنجیم، مقادیر این متغیرها به

ضرایب استاندارد شده تبدیل می‌شوند تا بتوانیم بر اساس آنها، سهم تفکیکی و نسبی هر متغیر به کل تابع تشخیصی را، ضمن کنترل اثرات سایر متغیرها، به دست آوریم. این ضرایب دقیقاً همانند ضریب بتا (Beta) در رگرسیون خطی بوده و هر چقدر مقدار آنها برای یک متغیر بزرگ‌تر باشد، سهم آن متغیر در مدل و به عبارتی، در تفکیک گروه‌ها از همدیگر بیشتر است (حبیب‌پور و صفری‌شالی، ۱۳۸۸). در این پژوهش، متغیر درک از سودمندی تعاون و کار گروهی با ضریب ۰/۵۹۳ بیشترین نقش را در کل تابع تشخیصی دارد و بیشتر از سایر متغیرها می‌تواند تمامی کشاورزان مورد مطالعه را در دو گروه (نگرش مثبت و نگرش منفی به تعاون و کار گروهی) تقسیم کند و برعکس، متغیر سطح تحصیلات با ضریب ۰/۲۰۹ کمترین نقش را در تابع تشخیصی به دست آمده دارد.

جدول ۵. ضریب استاندارد و غیر استاندارد متغیرهای مستقل پژوهش

متغیر	ضریب استاندارد	ضریب غیر استاندارد
سطح تحصیلات (سال)	-۰/۲۰۹	-۰/۳۸۳
هنجارهای ذهنی	۰/۲۸۱	۰/۵۲۱
کنترل رفتار محسوس	۰/۳۶۹	۰/۶۳۸
درک از سودمندی	۰/۵۹۳	۰/۸۱۱
آگاهی و شناخت	۰/۳۹۲	۰/۷۲۱
خودکارآمدی عمومی	۰/۲۳۸	۰/۷۰۳
عزت نفس	۰/۲۹۴	۰/۶۰۱
مشاهده	۰/۵۱۹	۰/۸۰۶
		ضریب ثابت (-۳/۰۰)

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

همان‌طور که ذکر شد، نتایج حاصل از تحلیل تشخیصی، بر اساس مقادیر استاندارد نشده،

به تابع تشخیصی زیر انجامید:

$$Z = -3 - 0.383X_1 + 0.521X_2 + 0.638X_3 + 0.811X_4 + 0.721X_5 + 0.703X_6 + 0.601X_7 + 0.806X_8$$

در مرحله بعد، با توجه به اینکه معمولاً در تحلیل تشخیصی برای سنجیدن قدرت و کارایی تابع تشخیص از آزمون لانداى ويلكس استفاده می‌شود، نتایج این آزمون در جدول ۶ ارائه شده که نشان می‌دهد تابع تشخیص معنی‌دار می‌باشد و معنی‌دار بودن کای اسکوتر حاصل از آن در سطح ۰/۰۰۰۱ اولین قدم در ارزیابی این مدل است (کلانتری، ۱۳۸۲؛ نوری و همکاران، ۱۳۹۲)؛ به دیگر سخن، مقدار لانداى ويلكس ۰/۴۱۸ و نشان دهنده این است که اختلاف معنی‌داری بین میانگین نمره تشخیصی دو گروه کشاورزان مورد مطالعه وجود دارد و تابع تشخیصی به دست آمده می‌تواند دو گروه کشاورزان مذکور را به طور معنی‌داری متمایز کند.

جدول ۶. سطح معنی‌داری تابع تشخیص

متغیر	لامدای ويلكس	کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
تابع تشخیص	۰/۴۱۸	۲۳۰/۱۷۱	۸	۰/۰۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

به منظور تعیین میزان همخوانی بین نمرات ممیزی مربوط به دو گروه کشاورزان با نگرش مثبت و کشاورزان با نگرش منفی، اقدام به محاسبه همبستگی کانونیکال گردید. گفتنی است همبستگی کانونیکال معیار دیگری در ارزیابی تابع تشخیص است (کلانتری، ۱۳۸۲؛ نوری و همکاران، ۱۳۹۲؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۴؛ شبانی و همکاران، ۱۳۹۳). در این تابع، همبستگی کانونی برابر با ۰/۷۳۸ به دست آمد که مجذور این عدد ۰/۵۴۴ است. از این عدد می‌توان نتیجه گرفت که ۵۴/۴ درصد از واریانس متغیر گروه‌بندی توسط این مدل، که در آن ۸ متغیر مستقل (مقدار درجه آزادی در جدول ۶) وارد شده است، تبیین می‌شود. از سویی، شاخص مقدار ویژه معرف نسبت مجموع مربعات تفاوت نمرات ممیزی بین گروه‌ها به مجموع مربعات تفاوت نمرات درون گروه است که برابر ۱/۰۲۲ می‌باشد (جدول ۷). در جدول ۸ نیز یافته‌های حاصل از همبستگی متغیرهای مدل تلفیقی با تابع تشخیصی نشان داده شده است. این مقادیر در حقیقت،

نشان دهنده میزان همبستگی خطی بین هر کدام از متغیرهای مستقل با تابع تشخیصی است. با توجه به این مقادیر، متغیر درک از سودمندی تعاون و کار گروهی دارای بیشترین همبستگی با تابع تشخیصی است ($r= 0/879$)؛ به دیگر سخن، می‌توان گفت که متغیر درک از سودمندی تعاون و کار گروهی مهم‌ترین متغیر متمایزکننده دو گروه کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت می‌باشد. از سویی، متغیرهای آگاهی و شناخت، مشاهده، خودکارآمدی عمومی، کنترل رفتار محسوس، عزت نفس، هنجارهای ذهنی و سطح تحصیلات، از نظر متمایز کردن کشاورزان در دو گروه مذکور، به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند (جدول ۸).

جدول ۷. مقادیر ویژه (خاص) در تحلیل تشخیصی

Canonical Correlation	Cumulative %	% of Variance	Eigenvalue	Function
0/738	100	100	1/022	1

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

جدول ۸. نتایج تحلیل تابع تشخیص در مورد متغیرهای مستقل پژوهش

معنی‌داری	ضریب همبستگی	متغیرهای مستقل در تابع تشخیصی
0/0001	0/381	سطح تحصیلات (سال)
0/0001	0/693	هنجارهای ذهنی
0/0001	0/741	کنترل رفتار محسوس
0/0001	0/879	درک از سودمندی
0/0001	0/823	آگاهی و شناخت
0/0001	0/789	خودکارآمدی عمومی
0/0001	0/723	عزت نفس
0/0001	0/807	مشاهده

منبع: یافته‌های پژوهش حاضر

برای تعیین میزان کارایی تابع تشخیصی حاصل، از شاخص درصد صحت گروه‌بندی استفاده شد. این شاخص میزان توانایی و دقت تابع تشخیص را در طبقه‌بندی صحیح دو گروه کشاورزان مورد مطالعه نشان می‌دهد. بر مبنای یافته‌های جدول ۹، مدل مذکور ۸۱/۰۹ درصد از کل موارد را به طور صحیحی طبقه‌بندی نموده است. از سویی، اطلاعات این جدول حاکی از آن است که مدل به‌دست آمده ۸۷/۹۶ درصد کشاورزان دارای نگرش منفی را به‌طور درست طبقه‌بندی می‌کند و از سوی دیگر، خطای مربوط در طبقه‌بندی کشاورزانی که نسبت به تعاون و کار گروهی نگرش مثبت دارند، تنها ۱۳/۹۳ درصد است. بر این اساس می‌توان گفت که دقت مدل در مورد طبقه‌بندی صحیح کشاورزان دارای نگرش منفی از کشاورزان دارای نگرش مثبت بیشتر است. گفتنی است که هر چه توان و قدرت تابع تشخیص در تقسیم‌بندی بیشتر و به ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد، آن تابع کارایی بیشتری خواهد داشت.

جدول ۹. نتایج گروه‌بندی حاصل از تحلیل تشخیصی

آمار صحت پیش بینی	نگرش پیش بینی شده		نگرش مثبت یا منفی مشاهده شده
	مثبت	منفی	
۲۱۶	۲۶	۱۹۰	منفی
%۱۰۰	%۱۲/۰۳	%۸۷/۹۶	
۱۶۵	۱۴۲	۲۳	مثبت
%۱۰۰	%۸۶/۰۶	%۱۳/۹۳	
%۸۱/۰۹	-	-	درصد کل موارد درست پیش بینی شده

منبع: یافته‌های پژوهش تذکر: مراکز ثقل: در گروه نگرش منفی ۰/۸۱۹- و در گروه نگرش مثبت ۰/۶۹۴ می‌باشد.

مراکز ثقل گروه‌ها میانگین درون‌گروهی تابع تشخیصی را بر حسب گروه‌های مورد مطالعه و در حقیقت تفاوت میان گروه‌ها را بر اساس تابع مشتق‌شده نشان می‌دهند؛ به دیگر سخن، با استفاده از این مراکز ثقل، می‌توان هر گروه را بر حسب ویژگی‌های آن و با توجه به میانگین‌های گروهی متغیرهای مستقل توصیف کرد. بنابراین، مراکز ثقل مشخصاً نمره تشخیصی برای هر گروه را زمانی نشان می‌دهد که میانگین‌های متغیرها (و نه مقادیر متغیرها برای هر پاسخگو) وارد معادله

تشخیصی شوند (حبیب‌پور و صفری‌شالی، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر، میانگین گروه کشاورزان با نگرش منفی به تعاون و کار گروهی برابر با ۰/۸۱۹- و میانگین گروه کشاورزان با نگرش مثبت به تعاون و کار گروهی برابر با ۰/۶۹۴ است. بر این اساس، پاسخگویانی که به هر یک از این دو مقدار نزدیک‌تر باشند، در آن گروه قرار می‌گیرند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف کلی مطالعه حاضر بررسی نگرش کشاورزان بخش مرکزی شهرستان جیرفت نسبت به تعاون و کار گروهی و سازه‌های مؤثر بر آن بود تا از این رهگذر در برنامه‌های تعاون و توسعه روستایی و کشاورزی با دید وسیع‌تری مسیر رشد و توسعه تعاونی‌ها در منطقه مورد مطالعه، که از قطب‌های اصلی کشاورزی کشور محسوب می‌شود، هموار شود.

نتایج پژوهش نشان داد ۴۳/۳۱ درصد از افراد مورد مطالعه دارای نگرش مثبت نسبت به تعاون و کار گروهی هستند و ۵۶/۶۹ درصد نیز نگرش منفی به آن دارند. همچنین یافته‌های حاصل از تجمیع نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی مبین وجود تفاوت معنادار میان وضع موجود و حد متوسط بود؛ به عبارتی، میزان نگرش نسبت به تعاون و کار گروهی در میان کشاورزان مورد مطالعه از حد متوسط نزد جامعه نمونه پایین‌تر بوده است. بنابراین، می‌توان گفت که نگرش کشاورزان مورد مطالعه نسبت به تعاون و کار گروهی در سطح پایینی قرار دارد. البته این نگرش پایین را می‌توان متناسب با نظریه خیر محدود نیز دانست. بر اساس این عقیده، ظرفیت خیر و خوبی میزان مشخص و محدودی می‌باشد که اگر یک فرد بخشی از آن را استفاده کند، سهمیه افراد دیگر کمتر خواهد شد. راجرز نیز در نظریه خرده فرهنگ دهقانی، ویژگی‌های مختلفی برای این خرده فرهنگ بیان کرده است که یکی از آنها، نداشتن بینش زمانی وسیع و عدم توانایی چشمپوشی از منابع آبی به خاطر منافع آبی می‌باشد.

نتایج تحلیل تشخیصی نیز نشان داد که متغیر درک از سودمندی تعاون و کار گروهی بیشترین همبستگی را با تابع ممیزی و در نتیجه، بیشترین تأثیر را در متغیر وابسته (نگرش به

تعاون و کار گروهی) دارد. این یافته با نتایج پژوهش نوری (۱۳۹۰) همسوست. آگاهی و شناخت نیز دومین متغیر تأثیرگذار بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی بود که این یافته با نتایج تحقیق زاهدی و ملکی (۱۳۸۷)، اطهری و علی بیگی (۱۳۸۹) و داکورا و همکاران (۲۰۰۵) همسوست. همچنین سازه مشاهده سومین متغیری است که بیشترین تأثیر را در نگرش کشاورزان مورد مطالعه داشته است. این یافته با نتایج تحقیق نوری (۱۳۹۰) مغایرت دارد و با نتایج مطالعه اطهری و علی بیگی (۱۳۸۹) و داکورا و همکاران (۲۰۰۵) هم راستا می باشد. خودکارآمدی عمومی هم چهارمین متغیر اثرگذار بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی می باشد که این یافته با نتایج تحقیق نوری (۱۳۹۰) همسوست. در زمینه متغیر کنترل رفتار محسوس و تأثیر آن در نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی نیز نتیجه پژوهش حاضر با نتایج تحقیق نوری و نوری پور (۱۳۹۲) همخوانی دارد. در زمینه متغیر میزان عزت نفس نیز نتیجه تحقیق حاضر با نتایج پژوهش نوری (۱۳۹۰) همسوست. هنجارهای ذهنی نیز ششمین متغیر اثرگذار بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی می باشد که با نتایج تحقیق نوری (۱۳۹۰) همسوست. با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل تشخیصی می توان چنین استنتاج کرد که در صورت بهبود وضعیت مؤلفه های مورد بررسی، می توان انتظار داشت که نگرش کشاورزان مورد مطالعه نسبت به تعاون و کار گروهی مثبت شود.

در پایان، با توجه به یافته های این پژوهش، پیشنهادهای زیر به منظور بهبود نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی ارائه می شود:

۱. با توجه به ادراک پاسخگویان از سودمندی تعاون، مسئولان و برنامه ریزان می توانند با ایجاد بسترهای لازم شکل گیری تعاونی ها و زمینه یابی و هدایت عملی برنامه های توسعه به سمت این بخش، در جهت توسعه کمی و کیفی تعاونی ها گام بردارند؛ چرا که بدون توجه به این موضوع، گسترش تعاونی ها شکل نمی گیرد و یا صرفاً کارآمد و پایدار نخواهد بود.

۲. با توجه به اثرگذاری معنی دار هنجار ذهنی بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاونی و کار گروهی، به نظر می رسد که نمونه های مورد پژوهش از لحاظ تصمیم گیری برای پذیرش نظام

تعاون مستقل و خود مختار نبوده و تحت تأثیر فشارهای اجتماعی باشند، لذا توجه هر چه بیشتر جامعه به تعاون برای فرهنگ‌سازی تعاون می‌تواند افراد را به سمت این بخش اقتصادی- اجتماعی سوق دهد.

۳. برگزاری جلسات کوتاه‌مدت توجیهی به صورت عمومی در جهت آشنایی و آگاهی گروه‌ها و رهبران کلیه طبقات مختلف اجتماعی و سایر اقشار جامعه با هدف تشویق برای پیوستن به بخش تعاون پیشنهاد می‌شود. در این راستا، می‌توان از فرصت ارزشمند نام‌گذاری سال ۲۰۱۲ میلادی به عنوان سال جهانی تعاون از سوی سازمان ملل متحد در جهت توسعه تعاونی به عنوان یک الگوی کسب و کار در قرن ۲۱ و پاسخ مناسبی به نیازهای مرتبط با توسعه اجتماعی - اقتصادی سود برد.

۴. رابطه مثبت کنترل رفتاری محسوس با نگرش کشاورزان حکایت از آن دارد که راه‌اندازی کسب و کارهای تعاونی توسط جامعه مورد مطالعه، مستلزم برخورداری آنها از مجموعه اطلاعات، توانمندی‌ها و مهارت‌های متنوع و بسیاری است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های توانمندسازی حرفه‌ای جامعه مورد پژوهش در قالب مجموعه مدون و جامعی تدوین شود و بر اساس نیازسنجی دقیق، نسبت به اجرای آن برای گروه‌های مختلف اقدام گردد؛ به عبارت دیگر، با توانمندسازی تعاونی‌ها از لحاظ نرم‌افزاری و سخت‌افزاری می‌توان ارتقای سهم بخش تعاون را انتظار داشت.

منابع

- اختر محقق، م. (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی تعاون. تهران: انتشارات مؤلف.
- ازکیا، م. (۱۳۷۶). عوامل اجتماعی، اقتصادی و فنی مؤثر برای حفظ و یکپارچه‌سازی طرح‌های مرتعداری استان‌های فارس و کهگیلویه و بویراحمد. طرح پژوهشی مصوب سازمان و جنگل‌ها و مراتع.

اطهری، ز. و علی‌بیگی، ا. ح. (۱۳۸۹). تحلیل ادراک کشاورزان شهرستان کرمانشاه از تعاون.

تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۲-۴۱ (۴)، ۵۶۵-۵۷۶.

باقری، ا. و رازقی، س. م. (۱۳۹۰). عوامل موثر بر پذیرش فناوری تلقیح مصنوعی در گاوداری‌های شیری استان اردبیل (مقایسه الگوها). مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران،

۲-۴۲ (۲)، ۲۸۷-۳۰۰.

رضائیان، ع. (۱۳۸۹). اصول مدیریت. چاپ هجدهم. تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

زاهدی، م. ج. و ملکی، ا. (۱۳۸۷). فقر و سرمایه اجتماعی. رفاه اجتماعی، ۷ (۲۸)، ۲۵-۳۳.

سالنامه آماری استان کرمان (۱۳۹۴). سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان. بازیابی شده از

<http://www.amar.kr.ir>

حبیب‌پور گتایی، ک. و صفری‌شالی، ر. (۱۳۸۸). راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌های کمی). از سری کتاب‌های آموزشی تربیت پژوهشگر موسسه راهبرد پیمایش. چاپ دوم تهران: نشر لویه.

شبانلی، ک.، شاه‌پسند، م.، برادران، م.، خسروی‌پور، ب. و زندی‌سوهانی، ن. (۱۳۹۳). شناسایی مؤثرترین عوامل متمایزکننده نگرش و رفتار گندم‌کاران در خصوص امنیت غذایی در شمال استان خوزستان. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۵ (۳): ۵۷۵-۵۸۳.

شریف‌زاده، ا.، رضوی، س. م.، عربیون، ا. و غلامرضایی، س. (۱۳۸۷). تسهیل کارآفرینی جمعی به عنوان بنیان رفتاری برای پیدایش و توسعه‌ی تعاونی‌های کارآفرین. مجله تعاون، ۱۹۶، ۴۶-۶۸.

شعبانعلی فمی، ح.، خانی، ف.، چوپچیان، ش. و رستمی، ف. (۱۳۸۷). تحلیل عوامل اقتصادی مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های زنان در ایران. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۶۶، ۱۱۷-۱۳۱.

شهبازی (۱۳۸۱). توسعه و ترویج روستایی. چاپ سوم. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- شهبازی، م. و قربانی، ف. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه‌های تبریز به عضویت در تعاونی‌های اشتغال‌زا. *مجله تعاون*، ۲۱(۴)، ۱-۲۷.
- فیض‌آبادی، ح.، بصیری، ع. و رجایی صدر، ز. (۱۳۸۸). بررسی و تحلیل ویژگی‌های تعاونی‌های برتر کشور. *مجله تعاون*، ۲۰(۲۰۴)، ۱۲۹-۱۴۷.
- کریمی، ف.، احمدوند، م.، توکلی‌تبار، ز. و میرزایی، ش. (۱۳۹۲). کاربرد ترکیب الگوریتم خوشه‌بندی والگوریتم رقابت استعماری (ICA) در سطح‌بندی توسعه‌یافتگی مناطق روستایی (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان بویراحمد). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۲(۴)، ۳۳۴-۳۱۱.
- کریمی، ف.، نوری‌پور، م.، هدایتی‌نیا، س.، و محمدی‌تمری، ذ. (۱۳۹۳). واکاوی سازه‌های مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی (مطالعه موردی: شهرستان بویراحمد). *پژوهش‌های روستایی*، ۵(۲)، ۳۳۳-۳۵۴.
- کریمی، ی. (۱۳۸۸). *روانشناسی اجتماعی: نظریه‌ها، مفاهیم و کاربردها*. چاپ بیست و دوم. تهران: انتشارات ارسباران.
- کلانتری، خ. (۱۳۸۲). *پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اقتصادی و اجتماعی*. تهران: انتشارات شریف
- موسوی، س.، علم‌بیگی، ا. و رضایی، ع. (۱۳۹۴). پیش‌بینی تمایل به راه‌اندازی یک کسب‌وکار کارآفرینانه در میان دانشجویان کشاورزی بر اساس ابعاد قابلیت اشتغال. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۴۶-۲(۴)، ۷۸۳-۷۹۱.
- نجفی، ب. و فرج‌زاده، ز. (۱۳۸۹). نقش تعاونی‌های روستایی در بازاریابی محصولات کشاورزی در استان فارس. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۲۱(۱)، ۱-۲۵.
- نوری، م. (۱۳۹۰). *تحلیل نگرش مردم شهرستان بویراحمد نسبت به تعاون و کارگروهی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی. دانشکده کشاورزی. دانشگاه یاسوج.

نوری، م. و نوری پور، م. (۱۳۹۲). کاربست‌پذیری نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده برای پیش‌بینی پذیرش نظام تعاونی (مورد شهرستان بویراحمد). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۴ (۵۱)، ۱۹۵-۲۱۲.

نوری، س. ه.، جمشیدی، ع.، جمشیدی، م.، هدایتی‌مقدم، ز. و فتیحی، ع. (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر پذیرش اقدامات حفاظتی خاک، گامی در جهت توسعه پایدار کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان شیروان و چرداول). *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۴۵ (۱)، ۲۰۵-۱۹۵.

Ajzen, I. (2001). Nature and Operation of attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52, 27-58.

Allen, C. T., Machleit, R. A., Kleine, S. S., & Notani, A. S. (2003). A place for emotion in attitude models. *Journal of Business Research*, 56(1), 1-6.

Dakurah, H. A., Goddard, E., & Osuteye, N. (2005). *Attitudes towards and satisfaction with cooperatives in Alberta. A survey analysis*. Proceeding of an American Agricultural Economics Association Annual Meeting, Rhode Island, 24-27 July 2005.

Hassad, R. A. (2007). *Development and validation of a scale for measuring instructors' attitudes toward concept-based or reform-oriented teaching of introductory statistics in the health and behavioral sciences*. Ph-D.diss. Faculty of the College of Health Sciences of Touro University International. California.

Ozer, G., & Yilmaz, E. (2011). Comparison of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior: An application on accountants

- information technology usage. *African Journal of Business Management*, 5(1),50-58.
- Patten, L. M. (2002). *Proposing empirical research: A guide to the fundamentals*. second edition. Los Angeles: Pyczak Publishing.
- Peterson, T.O., & Arnn, R.B. (2009). Self-efficacy: the foundation of human performance. *Performance Improvement Quarterly*, 18(2), 5–18.
- Rosenberg, M. (2000). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Taleb, M., Firouzabadi, S. A., & Hosseini, S. R. (2011). Factors influencing attitude among the villagers to participate in rural cooperatives: A case study of rural cooperatives of Koushk HezarBeyza village. Fars, Iran. *European Journal of Social Sciences*, 21(3), 427- 435.

Factors Influencing Farmer's Attitudes toward Cooperation and Teamwork in Jiroft Township

A. Karami^{1*}, S. ShahrokhiSardoo²

Received: 16/03/2016 Accepted: 20/08/2016

Abstract

This study investigated farmer's attitudes toward the cooperation and teamwork in Jiroft Township. For conducting this research a survey method has been used. The research statistical population were the farmers in the central part of Jiroft (5936 farmers) who were selected by Kerjecie and Morgan random sampling Table and by the use of stratified sampling method 381 farmers were selected as the sample. The instrument for collecting data was a questionnaire that was made by the researchers. Internal consistency was gained by a pilot test. Cronbach's alpha of (0.759 to 0.874) was obtained. Statistical method such as cluster analysis test, one-sample t test, and independent-sample t test and discriminant analysis have been used. The research results showed that 43.31 percent of respondents had positive attitude toward cooperation and teamwork. On the other hand, 56.69 percent had negative attitude toward cooperation and teamwork. The discriminant analysis results showed that variables of efficiency, observation, awareness and recognition, general efficacy, tangible behavior control, self-esteem, mental norms, and education level were respectively the farmers' attitude determinate toward cooperation and teamwork. Generally the research variables, the ability of determining had 51.60 percent of the variance of attitude toward the cooperation and teamwork.

Keywords: Agriculture, Discriminant Analysis, Cooperation and Teamwork, Cluster Analysis, Jiroft Township

---

1. Associate Professor, Department of Agricultural Economics, Yasouj University, Yasouj, Iran

* Corresponding Author

E-mail: aiatkarami@yahoo.com

2. PhD Student, Department of Agricultural Development, Yasouj University, Yasouj, Iran